



REPUBLIKA
SLOVENIJA
VRHOVNO
SODIŠČE



VSRS Sodba VIII Ips 36/2020

Sodišče: Vrhovno sodišče

Oddelek: Delovno-socialni oddelek

ECLI: ECLI:SI:VSRS:2021:VIII.IPS.36.2020

Evidenčna številka: VS00046789

Datum odločbe: 11.05.2021

Opravična številka II.stopnje: VDSS Sodba Psp 198/2019

Senat: mag. Marijan Debelak (preds.), Samo Puppis (poroč.), dr. Mateja Končina Peternel, Marjana Lubinič, Borut Vukovič

Področje: INVALIDI - POKOJNINSKO ZAVAROVANJE - SOCIALNO ZAVAROVANJE

Institut: invalid - pravica do dela s krajšim delovnim časom - lastnost zavarovanca - polni delovni čas

Zveza: ZDR-1 člen 65, 67, 67/1. ZPIZ-2 člen 130, 130/2

Jedro

Zavarovancu invalidu s pravico do dela s krajšim delovnim časom, ki se zaposli za krajši delovni čas od polnega in se mu po posebnih predpisih oziroma na temelju drugega odstavka 130. člena ZPIZ-2 krajši delovni čas šteje kot polni ter ga je treba na temelju te določbe voditi kot zavarovanca za polni delovni/zavarovalni čas, pripada lastnost zavarovanca pokojninskega in invalidskega zavarovanja za polni delovni čas 8 ur dnevno oziroma 40 ur tedensko. Drugačno stališče bi bilo v nasprotju z varstvom invalidov na podlagi Ustave RS, mednarodnih dokumentov in zakonov.

Izrek

I. Reviziji se ugodi, sodba sodišča druge stopnje se spremeni tako, da se zavrne pritožba stranskega intervenienta in se potrdi sodba sodišča prve stopnje.

II. Stranski intervenient mora v 15 dneh od vročitve te sodbe povrniti tožnici pritožbene stroške in stroške revizije v višini 756,52 EUR z zakonskimi zamudnimi obrestmi, ki tečejo od prvega naslednjega dne po izteku roka za izpolnitev obveznosti, določenega v tej točki izreka.

Obrazložitev

1. Sodišče prve stopnje je odpravilo sklep tožene stranke z dne 22. 9. 2017 o ustavitvi postopka ugotavljanja

lastnosti zavarovanke po prvem odstavku 14. člena Zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju¹ (v nadaljevanju: ZPIZ-2) iz naslova delovnega razmerja za polni delovni čas. Odločbo tožene stranke z dne 22. 9. 2017 je spremenilo tako, da je pritožbo stranskega intervenienta zavrnilo in potrdilo prvostopenjsko odločbo tožene stranke z dne 26. 5. 2017.

2. Sodišče druge stopnje je pritožbi stranskega intervenienta ugodilo in sodbo sodišča prve stopnje spremenilo tako, da je tožbeni zahtevek v celoti zavrnilo.

3. Zoper pravnomočno sodbo sodišča druge stopnje je tožnica vložila predlog za dopustitev revizije, ki mu je Vrhovno sodišče RS s sklepom VIII DoR 318/2019 z dne 10. 3. 2020 ugodilo in revizijo dopustilo glede vprašanja, ali pripada zavarovancu invalidu, ki dela s krajšim delovnim časom od polnega in se mu po posebnih predpisih oziroma na temelju drugega odstavka 130. člena ZPIZ-2 krajši delovni čas šteje kot polni ter ga je treba na temelju te določbe voditi kot zavarovanca za polni delovni/zavarovalni čas, lastnost zavarovanca pokojninskega in invalidskega zavarovanja za polni delovni čas 8 ur dnevno oziroma 40 ur tedensko ali le za krajši delovni čas od polnega, ki ustreza dejanskemu številu ur opravljenega invalidovega dela.

4. Zoper pravnomočno sodbo sodišča druge stopnje je tožnica vložila revizijo zaradi zmotne uporabe materialnega prava. Navaja, da invalidom že Ustava RS v 52. členu zagotavlja posebno pravno varstvo. Sodišče druge stopnje naj bi 67. člen Zakona o delovnih razmerjih² (v nadaljevanju ZDR-1) razlagalo v nasprotju z 52. členom Ustave RS, hkrati pa tudi v nasprotju z načelom pravne in socialne države iz 2. člena Ustave RS ter načelom enakosti pred zakonom iz 14. člena Ustave RS. Določba 67. člena ZDR-1 polnega obsega pravic invalidom ne pogojuje z aktom sklenitve pogodbe o zaposlitvi za delo s skrajšanim delovnim časom niti ne z okoliščinami sklenitve take pogodbe. Opozarja na dejstvo, da se brezposelni omejeno delazmožni invalid, ki sme skladno z odločbo Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje Slovenije (v nadaljevanju ZPIZ) opravljati delo le krajši delovni čas, lahko prijavi samo na razpise za taka delovna mesta, na katerih se delo opravlja v delovnem času, krajšem od polnega. Podana naj bi bila tudi kršitev načela enakosti pred zakonom iz 14. člena Ustave RS in načela pravičnosti iz 2. člena Ustave RS. Glede na stališče sodišča druge stopnje bi bil namreč do polnega obsega socialnih pravic po 67. členu ZDR-1 upravičen samo tisti invalid, ki mu je med delovnim razmerjem za polni delovni čas priznana pravica do dela s skrajšanim delovnim časom zaradi invalidnosti, zaradi česar z istim delodajalcem sklene novo pogodbo o zaposlitvi s krajšim delovnim časom. Po drugi strani pa istih pravic ne bi priznali invalidom z istimi omejitvami, katerih delodajalci ne bi razpolagali z ustreznim prostim delovnim mestom ali pa v času pridobitve pravic ne bi bili zaposleni. Za tovrstno razlikovanje naj ne bi bilo nobenega utemeljenega razloga. Opozarja še na dejstvo, da je bil stranski intervenient že pred sklenitvijo pogodbe o zaposlitvi s tožnico seznanjen z njenim statusom invalida in s tem, da je na podlagi tega statusa pridobila pravico do dela v skrajšanem delovnem času.

5. Stranski intervenient je vložil odgovor na revizijo in predlagal zavrnitev revizije.

6. Odgovor na revizijo je vložila tudi tožena stranka, ki pa, v nasprotju s stranskim intervenientom, ne nasprotuje sodbi sodišča prve stopnje in se distancira od odgovora na revizijo stranskega intervenienta.

7. Revizijsko sodišče na podlagi 371. člena Zakona o pravdnem postopku³ (v nadaljevanju ZPP) preizkusi izpodbijano sodbo v tistem delu in glede tistih vprašanj, glede katerih je bila revizija dopuščena.

8. Revizija je utemeljena.

9. Iz dejanskih ugotovitev sodišča prve stopnje, ki jih kot pravilne sprejema tudi sodišče druge stopnje, izhaja, da je tožnica po odločbi tožene stranke z dne 25. 10. 2016 delovni invalid III. kategorije invalidnosti zaradi posledic bolezni s pravico do dela s krajšim delovnim časom 4 ure dnevno oziroma 20 ur tedensko na drugem delovnem mestu kot npr. administrativna dela od 1. 10. 2016 dalje. Z odločbo z dne 29. 6. 2017 je bila tožnici priznana pravica do delnega nadomestila od 6. 3. 2017 dalje. Pred tem, od 20. 6. 2014 do 22. 9. 2016, je imela tožnica status invalida I. kategorije invalidnosti, zaradi česar je prejemale invalidsko pokojnino. Zaradi izboljšanja njenega zdravstvenega stanja ji je tožna stranka, po ponovni oceni njene delazmožnosti, izdala zgoraj navedeno odločbo. Tožnica je pri stranskem intervenientu konkurirala na javnem natečaju za uradniško delovno mesto za nedoločen čas s krajšim delovnim časom 4 ure dnevno/20 ur tedensko, kjer je bila izbrana kot najbolj strokovno usposobljena kandidatka. S stranskim intervenientom je zato dne 3. 3. 2017 sklenila delovno razmerje za navedeno delovno mesto in bila posledično vključena v obvezno zavarovanje na podlagi delovnega razmerja z dnem 6. 3. 2017. Stranski intervenient kot tožničin delodajalec je bil pred sklenitvijo delovnega razmerja s tožnico seznanjen z njenim statusom invalida ter s pravicami in omejitvami, ki iz tega izhajajo.

10. Sporno je, ali je delodajalec (stranski intervenient) za tožnico pravilno vložil prijavo v zavarovanje za krajši delovni oziroma zavarovalni čas 20 ur na teden. Tožena stranka je z dokončno odločbo odločila, da je bila taka prijava pravilna, medtem ko tožnica vztraja, da bi jo moral stranski intervenient prijaviti v zavarovanje za polni delovni čas, torej za 40 ur na teden.

11. Varstvo invalidov zagotavlja že Ustava RS (52. člen) in mednarodni dokumenti ter konvencije, med njimi tudi Konvencija MOD št. 159 o poklicni rehabilitaciji in zaposlovanju invalidov (v nadaljevanju Konvencija MOD) ter Evropska socialna listina. Namen posebnega varstva invalidov je zagotavljanje njihove enakovredne vključenosti v delovno in socialno okolje, navkljub njihovim omejitvam zaradi invalidnosti.

12. Tožnica se je pri stranskem intervenientu oz. delodajalcu zaposlila na delovnem mestu, ki je bilo sistemizirano za krajši delovni čas, 4 ure dnevno. Sodišče druge stopnje pravilno ugotavlja, da sta stranki sklenili pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas na podlagi 65. člena ZDR-1, ki ureja sklenitev pogodbe o zaposlitvi za delovni čas, krajši od polnega in nekatere, s tem povezane delovnopravne pravice. Ob tem pa sodišče druge stopnje zmotno ni upoštevalo 67. člena ZDR-1, ki ureja krajši delovni čas oziroma posledice sklenitve pogodbe o zaposlitvi za delovni čas krajši od polnega v posebnih primerih.

13. Prvi odstavek 67. člena ZDR-1 določa, da ima invalid, ki v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju dela krajši delovni čas od polnega, pravice iz socialnega zavarovanja, kot če bi delal polni delovni čas. Ta določba torej na poseben način ureja obseg pravic iz socialnega zavarovanja invalidov⁴, tudi tistih, ki na podlagi 65. člena ZDR-1 sklenejo pogodbo o zaposlitvi za krajši delovni čas, v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Enak cilj zasleduje tudi drugi odstavek 130. člena ZPIZ-2, ki določa, da se kot polni delovni oziroma zavarovalni čas šteje tudi čas, ki ga delovni invalid prebije v obveznem zavarovanju s krajšim delovnim oziroma zavarovalnim časom od polnega s pravico do delnega nadomestila po tem zakonu ali s pravico do nadomestila plače zaradi dela s skrajšanim delovnim časom.⁵

14. Sodišče druge stopnje zmotno enači položaj tožnice s položajem delavca neinvalida, ki na podlagi 65. člena ZDR-1 sklene delovno razmerje za krajši delovni čas. Tožnica kot invalidka namreč ne more prosto izbirati, ali bo sklenila delovno razmerje za polni ali krajši delovni čas, saj za delo v polnem delovnem času zaradi svoje invalidnosti ni zmožna. Po eni strani zato ne izpolnjuje pogojev za zasedbo delovnih mest s polnim delovnim časom, po drugi strani pa je delodajalec mimo njenih omejitev niti ne sme zaposliti. Določba 67. člena ZDR-1 je namenjena ravno odpravljanju posledic te neenakosti na področju socialnega

zavarovanja. Zmotno je tudi stališče stranskega intervenienta, da tožnica ne sodi v okvir določbe 67. člena ZDR-1, ker naj njena zaposlitev ne bi temeljila na predpisih o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Dikcija 67. člena ZDR-1 se glasi: "Delavec, ki dela krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju..." Tudi za tožnico velja, da dela krajši delovni čas v skladu s predpisi o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, čeprav to dejstvo morda ni očitno na prvi pogled. Konkuriranje tožnice na razpisu za delovno mesto za krajši delovni čas in posledična zaposlitev na takem delovnem mestu je nedvomno posledica tožničine invalidnosti. Stranski intervenient bi zato moral upoštevati dejstvo, da je tožnica invalid in jo prijaviti v zavarovanje za polni delovni čas, kar je njena zakonska pravica, ne glede na to, da se je tožnica pri njem zaposlila na delovnem mestu, ki je bilo že v osnovi sistemizirano za krajši delovni čas. Kot utemeljeno opozarja tožnica v reviziji, tudi ni razloga za razlikovanje med delavci invalidi, ki so v času pridobitve pravic že v delovnem razmerju, delodajalec pa hkrati razpolaga z ustreznim delovnim mestom zanje in tistimi delavci invalidi, za katere delodajalec, pri katerem so zaposleni, nima ustreznega delovnega mesta oziroma v času pridobitve pravic niso zaposleni in se šele kasneje na novo zaposlijo (primer tožnice).

15. Odgovor na zastavljeno vprašanje se zato glasi, da pripada zavarovancu invalidu s pravico do dela s krajšim delovnim časom, ki se zaposli za krajši delovni čas od polnega in se mu po posebnih predpisih oziroma na temelju drugega odstavka 130. člena ZPIZ-2 krajši delovni čas šteje kot polni ter ga je treba na temelju te določbe voditi kot zavarovanca za polni delovni/zavarovalni čas, lastnost zavarovanca pokojninskega in invalidskega zavarovanja za polni delovni čas 8 ur dnevno oziroma 40 ur tedensko. Drugačno stališče bi bilo v nasprotju z varstvom invalidov na podlagi Ustave RS, mednarodnih dokumentov in zakonov.

16. Glede na navedeno je revizijsko sodišče reviziji tožeče stranke na podlagi prvega odstavka 380. člena ZPP ugodilo in sodbo sodišča druge stopnje spremenilo tako, da je pritožbo stranskega intervenienta zavrnilo in potrdilo sodbo sodišča prve stopnje.

17. Odločitev o stroških temelji na 154. členu ZPP. Na podlagi Odvetniške tarife⁶ je stranski intervenient dolžan tožnici povrniti stroške revizijskega in pritožbenega postopka v višini 756,52 EUR.

18. Revizijsko sodišče je odločilo v senatu, ki je razviden iz uvoda te sodbe. Odločitev je sprejelo soglasno.

¹ Ur. l. RS, št. 96/12 in nadaljnji.

² Ur. l. RS, št. 21/13 in nadaljnji.

³ Ur. l. RS, št. 26/99 in nadaljnji.

⁴ Ne ureja pa obsega pravic iz delovnega razmerja.

⁵ Z odločbo z dne 29. 6. 2017 je bila tožnici priznana pravica do delnega nadomestila od 6. 3. 2017 dalje.

⁶ Ur. l. RS, št. 2/2015 in nadaljnji.